ئایا بۆ گیان لەدەستدانی غەزال مەولان دەبێ ڕەخنە لە کێ بگرین؟.. حەسەن ڕازانی

سەرەتا من زۆر دڵگرانم بۆ گیان لەدەستدانی غەزال مەولان. پرسەو سەرخۆشی خۆمان دەنێرین بۆ کەس و کاری غەزال و تەواوی ئەندامانی بنەماڵەو خێزانەکەی و تەواوی هاوڕێیانی غەزال لە سەنگەری خەباتدا!

مەرگ و نەمان بۆ سیستەمی پەت و سێدارەی ئاخوندو ئایاتوڵڵاکان و تەواوی ڕژێمە سەرکوتگەرەکانی نەتەوە باڵادەستەکان و دیکتاتۆرە ڕەگەزپەرستەکانی ناوچەکە!

چەند سەرنجێک:

بە بڕوای من ڕەخنەی درووست و کاریگەر لەبارەی گیان لەدەستدانی غەزال مەولان ئەو ڕەخنەیەیە کە دەبێ ڕاستەوخۆ ئاراستەی دەسەڵاتی سیاسی بکرێت!

“دەبێ خەڵک بپرسێت کە ئایا نەخۆشخانە هەیە کە بۆ هەمووان بێت بەبێ ڕەچاوکردنی ڕەگەزو نەتەوە، ئایین و مەزەب، ئایدۆلۆجیاوشتی لەوبابەتە…هتد ئەگەر هەیە بۆچی غەزال گیانی لەدەستداو چارەسەری پزیشکیی نەکرا؟ ئەگەر نەخۆشخانە نیە کە بۆ هەموان بێت ، بۆچی دەبێ نەبێت؟ ئایا حکومەت هەیەو خۆی بە حکومەت دەزانێت؟ ئەگەر هەیە بۆچی نەخۆشخانە بۆ خەڵک نیە؟ بە بڕوای من دەبێ تەواوی ڕەخنەکان ئاراستەی دەسەڵاتی سیاسی بکرێن و دەبێ ئەو بکرێتە ئامانج نەک خەڵکێک کە هیچ ڕۆڵێکی پێنەدراوە بەجگە لەوەی کە بێدەنگ و ڕازی بێت بەو بەشەی هەیەتی!”

سیستەمی سەرمایەو بازاڕی ئازادو یاساکانی ئەو بازاڕە بە جۆرێکی زۆر خەراپ و نا یاسایی و دوور لە ڕەچاوکردنی مافی مڕۆق کوردستانی گرتۆتەوە. نەخۆشخانەی بەخشین لە نێو ئەو سیستەمەدایەو بە پێی یاساکانی ئەو سیستەمە کاروبارەکانی ئەنجامدەدات. لە سیستەمی سەرمایەو بازاڕی ئازادا نەخۆشخانەش، وەک شوێنی فرۆشتنی کەلو پەل بە مەبەستی قازانج و سوود، شوێن و هۆی سەرمایەگوزارییە!

کوردستان سەرباری ئەوەی کە لە نێو یاساکانی بازاڕی ئازادو سیستەمی سەرمایەدایە، بەڵام شێوە دەسەڵاتێکی تریش بەسەر ئەو بازاڕەدا زاڵە کە بریتیە لە دەسەڵاتی خێڵ، دەسەڵاتی بنەماڵە، دەسەڵاتی بەرپرس، دەسەڵاتی سەرۆکی حیزب و دەسەڵاتی ئایدۆلۆجیاو

دەسەڵاتی ئاین و دەسەڵاتی مەزهەب و دەسەڵاتی تەنانەت زەمان و زاراوەی جیاش! تەنانەت شوێنی نیستەجێبوونیش ڕۆڵی هەیە.! غەزال بووە قوربانی نەو ئەو هەموو دەسەڵاتانە! نەخۆشخانەی (بەخشین) لەو چوار چێوەیەدایەو هی خەڵک نیە بەڵک و سەر بە ئایدۆلۆجیایەکە یان سەر بە بەرپرسەکە یاخود سەر بە حیزبێکی سیاسییەو ئایدیۆلۆجیایەکی تایبەت بەخۆی هەیە کە ڕێگەی پێنادات هاوکاری کەسانی وەک غەزال بکات!

بە بڕوای من نابێ ئەو ئیسلامە سیاسییەی کە بەرژەوەندی سیاسیانەی لە نێوخۆ گرتووە تێکەڵاوبکرێت و یەکسان بکرێت بەو ئیسلامەی کە باب و باپیرانمان هەیانبووەو ئێمەمانیان لەسەر پەروەردەکردووە لە رووی ئاینیی و مەزهەبییەوە. مردن و گیان لەدەستدانی غەزال خەتای نە موسڵمانان و نە خەتای ئاینی ئیسلامیشە.. نەخۆشخانەیەک یان مزگەوتێک ئامادە نەبوون کە هاوکار بن ناکاتە ئەوەی ئیسلام و موسڵمانان تێوە بگلێنین. دەبێ موسڵمانە سیاستەبازو بەرژەوەندی خوازەکان و ئەوانەی کە ئاینی ئیسلامیان خستۆتە خزمەتی بەرژەوەندیە سیاسییەکانیان تێوە بگلێنین وبیانکەینە ئامانج نەک خەڵکی موسڵمان!

دیدگاو تێڕوانینی کوردانەو نیشتیمانپەروەرانە کە لە بەرژەوەندی تەواوی کوردا بێت و بمانەوێت یەکسان نەبێ بە ٤ بەڵک و یەکسان بێت بە ١، دەبێ ڕەخنە لە یەکتری نەگرین! چونکە خەڵک بێتاوانە!. ئەوە حیزبی سیاسییە کە خەڵک پەروەردە دەکاو بەرەو ئەملاوئەولای دەباو لە کوردایەتی ڕەسەن و جوان و لە هەستی مرۆڤایەتی دووری دەخاتەوەو دەیکاتە ئامرازێکی ئاینیی و مەزهەبیی یان ئایدۆجیی!

بە بڕوای من درووست نیە، دیارە مەبەستم لە دیدو بەرژەوەندی کوردایەتییەوەیە، کە بڵێین گلەیی لە خەڵکی سلێمانی بکەین کە غەزال گیانی لەدەستدا بەڵک و دەبێ ڕەخنە لە دەسەڵات یان ئەو حکومەتە بگرین کە فەرمانڕەوایە لە سلێمانی! ئەگەر وا نەکەین ئەوا ڕێک سیاسەتەکانی دوژمنانی کورد جێبەجێ دەکەین! ئیتر ٢+٢ نەک هەر ناکاتە ٤ بەڵک و زیادیش دەبێت و دەڕوا بەرەو پێنج!

بە بڕوای من ئەگەر دەسەڵاتی سیاسیی و حیزبی سیاسی لەگەڵێن خەڵکی کوردستان هەمیشە یەکگرتوو بووەو یەکتری خۆشویستووەو بە هانای یەکترەوە چۆوە هیچ سنوورێکی سسیاسیی و جوگرافیی نەیتوانیوە کوردان لەو ئاکارە جوانە کوردانەیەو لە هەڵوەستی مرۆڤایەتیی بوەستێنێت!

ئەمەی کە ڕووی داوە بە گیان لەدەستدانی غەزال، هیچ گومانی

تێدانیە کە هۆکارە سەرەکیەکە نەخۆشخانەی بەخشین نیە بەڵک وئەوە حکومەتە کە لێی بەرپرسیارە جا یان زەردەکەیە یان سەوزەکەیەو یان هەردووکیانن بە یەکەوە، ئەگینا نابێ کەسیتر بکرێتە ئامانج!
ئەدی پێم ناڵێن ئەو دوو حکومەتە زەردو سەوزەی ئەودیواودیوی دێگەڵە ئیشیان چیەو بۆچی بوونەتە حکومەت؟

دابەشکردنی هەگبەکانی حکومەتی عێراق.. عوسمانی حاجی مارف

سەرەڕای سروشتی دەستووری و ڕێکارەکانی هەڵبژاردنی سەر□ک کۆمار و بەڕێوەبردنی لە پەرلەماندا، ئەوەی نەشاردەوە، کە قەیرانی سیاسی و کێشەکانی دەوروبەری لایەنەکانی دەسەڵاتدار لە بەغدا، هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی تەنیا پرۆسەیەکی دەنگدان نەبووە، بەڵکو قۆناغێک بووە لە ململانێیەکی فراوانتری لایەنەکان لەسەر فۆڕمی دەوڵەت و ئاراستە سیاسیەکەی لە قۆناغی داهاتوودا.

وەها نیشان ئەدەن گوایە ئەم هەڵبژاردنە نوێنەرایەتی هەنگاوێکی دەستووری بەرچاو دەکات کە کۆتایی بە بۆشایی سیاسی چەند مانگی پێشو هێنا بێت، بەڵام هیچ گومانی تیا نیە، نەک بەردەوامی قەیرانی سیاسی چارەسەر نەکردووە، بەڵکو دەرگای بەڕووی قۆناغێکی تازەی ململانێی ئاڵۆزتردا کردەوە، کە کێشەی پێکھێنانی حکومەت و دەستەبەرکردنی پۆستی سەرۆک وەزیران و سەقامگیری بونی پەیوەندی هەردوو حکومەتی عێراق و هەرێمی ئاڵۆزتر کردووە، حکومەتی بەشبەشێنەی لە نێوان هێزە سیاسیە گەورەکاندا خستۆتە بارگرژی و گرفتی زیاترەوە.

ئەم هەنگاوەی لە میانی دانیشتنێکی پەرلەماندا نرا، کە گرژی و بایکۆتی چەند بلۆکێکی سیاسی پێوە دیار بوو، ئەمەش ڕەنگدانەوەی قوڵی ناکۆکی و نەبونی کۆدەنگی لایەنەکانە لە بەڕێوەبردنی قۆناغی داهاتوی عێراقدا، لە ڕاستای ڕێرەوی ئەم دۆخەی شەڕی ئەمریکا و ئێراندا، کە هۆکارێکی جدیە لە قوڵبونو□ی قەیرانەکان و کێشەکانیاندا.

هەر چەنده هەڵبژاردنی سەر□ک کۆمار هەنگاوێکی گرنگە له سیستمی سیاسی عێراقدا، بەڵام لە ئێستادا و بەم شیوازە پەرتەوازیە،

ناتوانێت کۆتایی بارگرژی وقه یرانەکان بێت، پێموایە دەسپێکی قۆناغێکی نوێ و هەستیارترە، کە دواتر کاریگەرییەکانی لەسەر ململانێ و بەرژەوەندی لایەنەکان و دۆخی نەرێنی سیاسی عێراق دەردەکەوێت.
هەڵبەتە بەگوێرەی دەستوری عێراق، دوای هەڵبژاردنی سەرۆک کۆمار، ئەرکی کاندیدی گەورەترین بلۆکی پەرلەمانی دەداتە پێکهێنانی حکومەت لەماوەیەکی دیاریکراودا، ئاشکرایە کە لەم بارەیەوە پۆستی سەرۆک وەزیران چەقی ڕاستەقینەی کێبڕکێی سیاسی لایەنەکانی چوارچێوەی هەماهەنگیە، کە دەبینین لە دۆخی ململانێ و شەڕی نێوان ئەمریکا و ئێراندا، قەیران و بارگرژی لە نێوان لایەنە شیعەکان بەگشتی و چوارچێوەی هەماهەنگیدا بەجۆرێک پێشهاتووە، ڕێککەوتن لەسەر پۆستی سەرۆک وەزیران و پێکهاتنی حکومەتی سەختتر بووە، بەبێ یەکلایی بوونەوەی دۆخی جەنگ و کاریگەرییەکانی ئەو جەنگە لەسەر ناوچەکە، لایەنە سیاسییەکانی حکومەتی عێراق و حکومەتی هەرێم لە بەرامبەر ئاڵوگۆڕەکاندا نەخشە و سیاسەتەکانیان بەرجەستەو ڕۆشن نابێت.
لەکاتێکدا ناکۆکیەکی ڕون لەنێوان هێزە سیاسیەکاندا هەیە سەبارەت بە لێکدانەوەی چەمکی “گەورەترین بلۆک”، لە پێکهێنانی حکومەت کە بریتیە لە “چوارچێوەی هەماهەنگی”، بەڵام پێشتر و ئێستاش لە پەیوەند بەدۆخی شەڕەوە، ناکۆکی نێوانیان شاراوەنیە، کە کێشەکانیان دوای نزیکەی هەموو هەڵبژاردنێکی پەرلەمانی دووبارە دەبێتەوە یەکێک لە هۆکارە هەرە دیارەکانی دواکەوتنی پێکهێنانی حکومەت لە عێراق پێکدەهێنێت، هەر بلۆکێکی گەورە هەوڵدەدات پێگەی دانوستانکاری خۆی بەهێزتر بکات بۆ دەستەبەرکردنی پشکێکی گەورەتر لە حکومەتی داهاتوودا، جا چ لەڕووی سەرۆکوەزیرانەوە بێت یان دابەشکردنی وەزارەتەکانەوە، کە لە دۆخی ئەم شەڕەدا ناکۆکی و کێشەکانیان زیاتر یەخەی پێگرتون.
ناکۆکی سەرۆکی بارزانی و تاڵەبانی، لەم دۆخەدا وەک فاکتەری بەرچاو سەریهەڵدا کە دیمەنی سیاسی و کێشەکانی نێوانیانی ئاڵۆزتر کرد، بەتایبەتی سەبارەت بە ڕێککەوتن لەسەر یەک کاندید بۆ پۆستی سەرۆکایەتی هەرێم و لە هەمانکاتدا لەسەر پۆستی سەرۆک کۆمار بەهیچ ئەنجامێک نەگەیشتن.
بەپێی ڕێککەوتنامەیەکی سیاسی کە لە دوای 2003 دامەزرا، سەرۆکایەتی لە عێراق لەسەر بنەمای کۆدەنگی و ڕێککەوتنە، کە سەرۆک کۆمار، تایبەتە بە پێکهاتەی کوردی، بەڵام ئەم لێکتێگەیشتنە نەنووسراوە و لەم ساڵانەی دوایدا ڕووبەڕووی تەحەددای زیاتر بۆتەوە، لەگەڵ پەرەسەندنی کێبڕکێ لە ناو خودی دامەزراوەی سیاسی یەکێتی و پارتیدا، کێشەکانی پێکهاتنی حکومەتی بەغدای زیادیکردووە.

لە هەمانکتدا پیکهاتەی حکومەتی بەغدا کە کاتی خۆی ئەمریکا لەسەر بنەمای ئیسلامی و تائفی و قەومی دایمەزراندوە، دەورو باڵا دەستی کۆماری ئیسلامی، مایەی بەهێزکردنی پێگەی لایەنە شیعکان بوە، لەو نێوەدا پێکهاتەی چوارچێوەی هەماهەنگی بەدەخالەت و کاریگەری ئێران هێزی سەرەکی و باڵادەستی بەدەست هێنا لە پێکهێنانی حکومەتدا، بەڵام دواکەوتنی پێکهێنانی حکومەت بەدوای هەڵبژاردنەکانی ٢٠٢٥ەوە، دۆخی سیاسی ناوچەکە و شەڕی ئەمریکا و ئێران، خودی چوارچێوەی هەماهەنگی خستە بەر حاڵەتێکی چاوەڕوانی، لە پەیوەند بە ئایندەی ئێران هاوکاتی شەڕ لەگەڵ ئەمریکادا.

هەربۆیە پێکهێنانی حکومەتی بەغدا لە قۆناغی داهاتودا، کە بە شێوەیەکی گشتی قورستر و ئاڵۆزتر دەردەکەوێت لە چاو دەورانی ساڵانی هەڵبژاردنەکانی پێشودا.

لەلایەکی ترەوە ئاماژە سیاسیەکان لە ئێستادا ئەوە دەردەخەن کە هێزە شیعەکان لە ناوخۆدا دابەشبون لەسەر هەڵبژاردنی کاندیدێکی یەکگرتوو بۆ سەرۆکوەزیران، بەهۆی جیاوازی بەرژەوەندی و دیدگای نێوان گروپەکان، لە پەیوەند بە راگرتنی هاوسەنگی لە نێوان ململانێی ئەمریکا و ئێرانەوە، بە تایبەتی کە هێزەکانی حەشدی شەعبی بە ئاشکرا بونە بەشێک لە شەڕەکە و ڕاگەیاندنی هاوپەیمانیەتی و بەرگری لە کۆماری ئیسلامی.

سەبارەت بە هەڵبژاردنی سەرۆک کۆمار سەرەڕای ئەوەی وەها نیشان ئەدەن کێشەیەکی سەرەکی کۆتایی هاتووە، بەڵام وەک دەستکەوتێکی کۆتایی نابینرێت، لەهەمانکاتدا هەنگاوێکی ڕاگوزەرە بەرەو کێشەو شەڕێکی سیاسی هەستیارتر لە پێکهێنانی حکومەتی داهاتودا، ئەم قۆناغە بەردەوام بونە لە قەیرانی سیاسی و ناسەقامگیری زیاتر.

هەڵبەتە جەماوەری عێراق بە دڵەڕاوکەوە چاوەڕوانی دەرئەنجامی ئەم پێشهاتە سیاسیانەن، بە لەبەرچاوگرتنی دۆخی جەنگ و ناجێگیری و گێژاوی سیاسی عێراق و ناوچەکە و ئەگەری شەڕی ناوخۆی لایەنە سیاسیەکان، بە هێزەکانی شیعە و سونە و کوردەکانەوە، هەروەها نەبونی پێداویستیەکان و ئاستەنگی ئابووری و خزمەتگوزاریەکان، هاوڵاتیان داوای باشترکردنی خزمەتگوزاریە سەرەتاییەکان و چارەسەری قەیرانی بێکاری و ژینگەیەکی سیاسی سەقامگیر دەکەن کە توانای بەڕێوەبردنی وڵاتی بە شێوەیەکی کاریگەر هەبێت.

بەڵام مێژوی چۆنیەتی پێکهاتەی حکومەتی عێراق لەو کاتەوە لەسەر بنەمای هێزی میلیشیای ئیسلامی و تائفی و قەومی بووە، سەرچاوەی گەورەترین نائاسودەیی و نەبونی ئاسایش و ناجێگیری سیاسی و کارەساتە بەسەر ژیانی خەڵکەوە، دانیشتوانی عێراق، پێویستیان بە ڕێکخستنی ناڕەزایەتی بەرفراونی جەماوەری و ئاسۆی سەرکەوتن، بە

کۆتایهێنان بە هێزی میلیشیای ئیسلامی و تائیفی و قەومیە، لە هەمانکاتدا دامەزراندنی حکومەتێک لەسەر بنەمای هاوڵاتی بون و دەور و دەخالەتی راستەوخۆی خەڵک، لە دەسەڵاتی سیاسیدا دابین بکرێت، هەروەها پاراستنی سەربەخۆیی عێراق لە دەخالەت و بونی ئەمریکا و ئێران و کردنە دەرەوەی هێزەکانیان.

عوسمانی حاجی مارف

مێژووی دزین و تاڵانکاری لە کوردستاندا.. نووسینی: هێمن عەلی

مێژووی کوردستان بە زنجیرەیەک شەڕ، پاشاگەردانیی سیاسی و گەندەڵییەکی سیستماتیک داڕێژراوە. ئەم مێژووە تەنها چیرۆکی دزینی شتومەک (محاویلەیەکی کارەبایی و شەفەڵەک) نییە، بەڵکو چیرۆکی بەهەدەردانی سامانی نیشتمانی، شوێنەوار و تەنانەت هاوکارییە نێودەوڵەتییەکانە.

١. سەرەتای داگیرکارییەکان و مێژووی کۆن
وەک ئاماژەی پێکرا، سەرچاوە مێژووییەکان باس لەوە دەکەن کە لە سەردەمی هاتنی سوپاکانی عەرەب و ئیسلام بۆ کوردستان، زۆرێک لە ناوچەکان ڕووبەڕووی تاڵانکاری بوونەتەوە. لەو سەردەمەدا نەک هەر ماڵ و سامان، بەڵکو تەنانەت ژن و منداڵانی کوردیش وەک “دەستکەوتی جەنگ” مامەڵەیان پێوە کراوە.

٢. تراژیدیای هەڵەبجە و دزینی هاوکارییەکان
دوای کیمیابارانی هەڵەبجە لە ساڵی ١٩٨٨، جیهان هەوڵیدا هاوکاریی ڕزگاربووان بکات. بەڵام تۆمەتە سیاسییەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە بەشێک لە سەرکردەکان، ئەو هاوکارییانەیان بۆ بەرژەوەندیی تایبەتی خۆیان بەکارهێناوە لەبری ئەوەی بگاتە دەست خەڵکە لێقەوماوەکە.

٣. شەڕی ناوخۆ (براکوژی): لووتکەی تاڵانکردنی نیشتمان

شەڕی ناوخۆی نێوان پارتی و یەکێتی (١٩٩٤-١٩٩٨) تەنها شەڕی فیشەک نەبوو، بەڵکو گەورەترین دەرفەت بوو بۆ تالانکردنی ئەوەی لە دوای ڕاپەڕین مابووەوە. لەم قۆناغەدا:

تالانکردنی دامەزراوەکان: هەر شارێک دەکەوتە دەست لایەنێکی تر، دامودەزگا حکومییەکان و بانکەکان تالان دەکران.

باج و سەرانە: خاڵە سنوورییەکان و داهاتی گشتی بوونە قوربانی بەرژەوەندی حیزبی و بۆ کڕینی چەک دژی یەکتر بەکارهێنران.

وێرانکردنی متمانە: گەورەترین دزی لەم سەردەمەدا، دزینی متمانەی گەنجان بوو بە داهاتووی وڵات، کە تا ئێستاش کاریگەرییەکەی ماوە. گەنجەکان تا ئێستاش بە کۆمەڵ کۆچ دەکەن.

٤. بافڵ تاڵەبانی و "چەکە دزراوەکان"

لە چاوپێکەوتنێکی ئەم دواییانەی نێوان بافڵ تاڵەبانی و مەغان، ئاماژەی ناڕاستەوخۆ بەوە دراوە کە پارتی دیموکراتی کوردستان (پارتی) دەستی هەبووە لە بردنی چەک و کەرەستە سەربازییەکان.

وتەکانی ترەمپ: ئەمە پەیوەندی هەیە بە لێدوانەکانی دۆناڵد ترەمپ کە ڕایگەیاندبوو: "ئەمە چەکمان دا بە کوردەکان، بەڵام بەشێکی ئەو چەکانە دزران." ئەمە نیشانەی نەمانی متمانەیە بە هێزە ناوخۆییەکان لەسەر ئاستی جیهانی.

٥. فەلسەفەی تێکدان: وتە ناودارەکەی مەسعود بارزانی

مێژووی ئەم لایەنانە نەک هەر دزی، بەڵکو لەسەر بنەمای تێکدان بونیاد نراوە. وتەیەکی ناوداری مەسعود بارزانی هەیە کە دەڵێت:

"ئەگەر پردێکمان پێ دروست نەکرا، بەڵام دەتوانین تێکی بدەین."

ئەم وتەیە کورتکراوەی هەموو ئەو مێژووەیە کە تێیدا تێکدان و وێرانکردن لە پێش بونیادنانەوە بووە. ئەم عەقڵییەتە بووە هۆی ئەوەی لە دوای ڕاپەڕینەوە، ژێرخانی ئابووری کوردستان (کارگەکان، ئامێرە قورسەکان و دامەزراوەکان) وەک "کەلۆپەل" تێکبدرێن و بفرۆشرێن، چونکە تەنها بیریان لای تێکدان و سوودی کاتی بووە نەک دروستکردنی دەوڵەت.

٦. تالانی سیاسی و حیزبی (١٩٩٤ تا ئێستا)

زەوتکردنی زەوی: دابەشکردنی باشترین زەوییەکان لە نێوان بەرپرساندا.

دۆسیەی نەوت: فرۆشتنی سامانی سروشتی بەبێ چاودێرییەکی دارایی ورد و ونبوونی داهاتەکەی.

مێژووی تاڵانکاری لە کوردستان تەنها چیرۆکی دزی نییە، بەڵکو مێژووی عەقڵییەتێکە کە بڕوای بە بونیادنان نییە. کاتێک سەرکردەیەک بە شانازییەوە باس لە توانای “تێکدان” دەکات، ئاساییە کە سامانی ئەو وڵاتە بدزرێت و داهاتووی نەوەکانیش تێکبدرێت.
مێژووی ئەمڕۆ پڕە لەو ڕاستییە تاڵەی کە دەڵێت: خەنجەری ژەهراوی ناوخۆ، کاریگەرتر بوو لە شمشێری بێگانە لە وێرانکردنی نیشتماندا.

تاوانەکانی کۆماری پەت و سێدارە لە دژی گەلی کوردمان.. رەزا شوان

سیاسەتی پاکتاوی نەتەوەیی کورد، لەلایەن رژێمی کۆماری پەت و سێدارەی ئیسلامی ئێرانی، بە دڕندەترین و نامەردترین شێوە و بە مۆدێرترین چەکی کوشندە، بە بەرچاوی کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتووەکان و مافەکانی مرۆق و ویژدانی جیهانییەوە بەردەوامە. درێژەدانە بە کوشتن و بە ژینۆسایتکردنی گەلی کوردمان، لە دروستبوونی دەوڵەتی ئێرانی رەگەزپەرستییەوە تا ئەمڕۆ. تا ئەمڕۆش هیچ مافێک بۆ کورد رەوا نابینن و کوشتنی کورد بە رەوا دەزانن. دەست لە کوشتنی منداڵانی ناو لانکیشمان ناپارێزن. بە هەزاران کوردیان بێتاوانین گرتوون و پیسترین ئەشکەنجە دەدرێن، بە هەڵبەستنی تاوانی بێ بنەما، دژی خوا و جوداخوازی تاوانبارکراون. مانگ نییە کە چەند کوردێک لە سێدارە نەدەن. کۆماری پەت و سێدارە خاوەنی ریکۆردێکی پێوانەیی جیهانییە، لە لەسێدارەدانی کورد. هەموو گوناهەکمان ئەوەیە کە کوردین. کوردبوونیش لەلای داگیرکەرانی کوردستان تاوانە. بەڵام تا هەتایە نیازی گەڵاویان، سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەیی کورد، دەبەنە ژێر گڵەوە. کورد نامرێت و دەمێنێت. دەستیش لە خەبات و شۆڕش و گیانبەخشین هەڵناگرین، تا مافە نەتەوەییاکانمان بەدەستدەهێنین. هەر مافێکیش داواکار دواوە بکەوێت و دەستی لێهەڵنەگرێت. زووبێت یا درەنگ وەریدەگیرێت. با داگیرکەرانی کوردستان، ئەم راستییە بزانن، تا گەلی کورد نەگات بە مافی چارەی

خەونووسین. ئێستە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان بتوانن بە ئاسوودەیی و ئاشتی بژین. تا رۆژێک زووتر گەلی کورد بە مافەکانی خۆی بگات لە بەرژەوەندیی هەموو گەلانی ناوچەکەیە دایە و زووتریش ئاشتی و سەقامگیری باڵ بەسەر ناوچەکە دەکشێت.

شەهیدکردنی خەزال مەولان، پێشمەرگە و شۆڕشگێڕی کوردستان، کچە نەوجوانە شۆخ و نازدارەکەی شاری مەهابادی پایتەختی یەکەم کۆماری کوردستان. تاوانێکی ترە، لە درێژەدان بە تاوانەکانی رژێمی دیکتاتۆری و سیکۆپاتی کۆماری پەت و سێدارە، کە لەبنەڕەتەوە بە خوێن گەشکراون. خۆیان بە خوای سەر زەوی دەزانن. دەستیان بە خوێنی گەلانی ئێران سوورە، بە تایبەتیش گەلی کوردمان. با داگیرکەرانی کوردستان باش بزانن، کە بە شەهیدکردنی ژینا ئەمینی و دەنیز و کەزێ بەیەن و شەهیدکردنی مژدە و هاوسەرەکەی و جوانەمەرگکرنی غەزال مەولان، ناتوانن چۆک بە گەلی کوردمان دادەن و کۆڵمان پێبدەن. بە پیچەوانەوە، ئەم تاوانانە، سوورترمان دەکەن لە خەبات و تێکۆشان. وەک چون سەدام حوسێنی گوڕبەگۆڕ، بەو رۆژە ڕەشەی گەیشت، دڵنیام چارەنووسی ئەوەی ئاخووندە دڕندەکانی ئێرانیش باشتر نابن. ئەو ڕۆژە نزیک بووەتەوە، کە شەپۆلەکانی تسونامی رق و تووڕەبوونی گەلانی ئێران، راتانبماڵێت و فڕێتان بداتە سەر زبڵخانی، میژوو و بە هەزاران جار تف و نەفرەتان لێبکەن.

خەزال مەولان، کچە شەهیدەکەی هەموو کوردستان، بە شەهیدبوونت دڵی هەموو کوردێک تەزی، تا هەتایە شەهیدبوونت سوێیەکە لە دەماندا. تۆ سیمبولێکی خەبات و بەرخودانیت، تۆ هەرگیز نامریت. بە سەدان غەزالی کورد لەدایک دەبن و پێدەگەن و درێژە بە ڕێبازە پیرۆزەکەی تۆ دەدەن.

زۆر بە رق و توندییەوە، سەرکۆنەی ئەم تاوانە قێزەوەنانەی رژێمی کۆنەپەرست و خوێنڕێژی کۆماری پەت و سێدارە دەکەین.

سەرشۆڕی بۆ داگیرکەرانی کوردستان.

نەمری بۆ سەرجەم شەهیدە قارەمانەکانی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان.

کەمترین شت، دەبوایە جەماوەری کوردمان، لە هەموو شارەکانی باشووری کوردستان، خۆپێشاندانی ناڕەزاییان سازبکردایە، ناڕەزایی و تووڕەیی خۆیان بەرانبەر بەم تاوانە دەربریبایە. ئەمە نە یەکەم تاوانە و نە دووا تاوانی رژێمی ئێرانی دەبێت لە دژی گەلی کوردمان. چونکە هەڵگری ڤایرۆسی ڕەگەزپەرستی و توینیی خوێنڕشتنن.

زۆر بەداخەوە کە شارەکانی باشووری کوردستان، بە سیخوڕانی ئێران و تورکیا و عەرەبە بەعسییەکان واڵاڵا کراون. هەر شەشگەڵەیەک و هەر شۆڕڤانێک، ئیتلاعاتێک یا میتێکیان بە دواوەیە. جگە لەوە بەکرێگیراوانیش، کە بوونەتە چاوساغیان.

کاتی ئەوە هاتووە کورد واقیعبیانە مامەڵە لەگەڵ خاکی جێناکەکدا بکات.. هێمن عەلی

بزووتنەوەی سیاسیی کورد بە چەندین دەیەیە تێدەکۆشێت بە بەدەستهێنانی خۆبەڕێوەبەریی فراوانتر و تەنانەت سەربەخۆیی. هەرچەندە ئەم خواستە لە ڕووی مێژووییەوە ڕەوایە، بەڵام واقیعی سیاسیی ئێستا پرسیارێکی جەوهەری دەهێنێتە ئاراوە: ئایا عەقڵییەتی “یان هەموو شتێک یان هیچ” هێشتا ستراتیژێکی گونجاوە؟

لەدەستدانی خاک، دیاردەیەکی مێژوویی جیهانی یە.

مێژووی مرۆڤایەتی بە ڕوونی ئەوە دەسەلمێنێت کە گۆڕانی سنوورەکان و لەدەستدانی خاک دیاردەیەکی دەگمەن و تازە نییە. زۆر نەتەوە ناچار بوون دەستبەرداری ناوچەی گرنگ بن، کە هەرچەندە بڕیارێکی پڕ لە ئازار بووە، بەڵام لە کۆتاییدا بووەتە هۆی پاراستنی قەوارە و نەتەوەکەیان.

فەڕەنسا: دوای جەنگەکانی ناپلیۆن لە سەدەی نۆزدەهەمدا، زۆرێک لەو ناوچە پیشەسازییانەی لەدەستدا کە ئەڵمانیا داگیری کردن.

فینلەندا: لە چلەکانی سەدەی ڕابردوو، بۆ پاراستنی سەروەریی وڵاتەکەی، ناوچەی “کارێلیا”ی بە یەکێتی سۆڤیەت بەجێهێشت.

ئەڵمانیا: دوای جەنگی جیهانی دووەم، ناوچەیەکی فراوانی وەک “پروشیای ڕۆژهەڵات” (کالینینگرادی ئێستا)ی لەدەستدا.

هەنگاریا: بەپێی پەیمانی تریانۆن لە ساڵی ١٩٢٠، دوو لەسەر سێی خاکەکەی لەدەستدا.

ئۆکرانیا: لە و ساڵانی دواییدا بەهۆی جەنگی ڕووسیاوە خاکێکی زۆری لەدەستداوە، ئەمەش نیشان دەدات کە کێشەی خاک هێشتاش بەشێکە لە ململانێی هاوچەرخ.

ئەم نموونانە یەک وانەی گەورەمان فێردەکەن: وڵاتە سەرکەوتووەکان لە سنوورەکانی ڕابردوودا گیرییان نەخواردووە، بەڵکو واقیعیان قبوڵ کردووە و جەختیان کردووەتە سەر سەقامگیری و پەرەپێدانی ئابووری.

دووبارەبوونەوەی هەڵە ستراتیژییەکان لای سەرکردایەتی کورد.
بەداخەوە، سەرکردایەتی سیاسیی کورد چەندین جار کەوتووەتە ناو هەمان داوی "کەلەڕەقیی سیاسی" و نەبوونی خوێندنەوەی دروست بۆ هاوکێشە نێودەوڵەتییەکان:

مستەفا بارزانی (حەفتاکان): بەهۆی پێداگریی ڕەها لەسەر کەرکووک و ڕەتکردنەوەی ئۆتۆنۆمی بەبێ ئەو شارە، دانوستانەکان شکستیان هێنا. دەرەنجامەکەش "ئاشبەتاڵ" و پەنابردن بۆ ئێران بوو.

مەسعوود بارزانی (٢٠١٧): ئەنجامدانی ڕیفراندۆم کە ناوچە جێناکۆکەکانیشی گرتەوە، بووە هۆی لەدەستدانی کەرکووک و زۆربەی دەستکەوتەکانی پێشوو، چونکە بێ گوێدانە هۆشدارییە نێودەوڵەتییەکان هەنگاوی نا.

لە کاتێکدا فینلەندا و ئەڵمانیا واقیعیان قبوڵ کرد و بوونە زلهێزی ئابووری، لای ئێمە دروشمی "کەرکووک یان نەمان" بووەتە بەربەست لەبەردەم هەر جۆرە سازشێکی ژیرانە. ئەم عەقڵییەتە نەک هەر مەترسی پێکدادان زیاد دەکات، بەڵکو واقیعی فرەنەتەوەیی کەرکووکیش پشتگوێ دەخات.

ئاماژەکانی گۆڕانکاری و واقیعبینی نوێ
سەرەڕای شکستی ڕابردوو، ئێستا هەندێک ئاراستەی نوێ دەبینرێن:

عەبدوڵڵا ئۆجەلان: دوای ساڵانێکی زۆر لە زیندان و دیراسەکردنی مێژوو، لە خەباتی چەکدارییەوە بەرەو "کۆنفیدرالیزمی دیموکراتی" و چارەسەری سیاسی هەنگاوی ناوە.

باڤڵ تاڵەبانی: لە کەرکووک و ناوچە جێناکۆکەکاندا، جۆرێک لە

واقیع‌بینیی پراکتیکی پێیەوە دەکات. قبوڵکردنی دابەشکردنی دەسەڵات و پۆستەکان لەگەڵ پێکهاتەکانی دیکە (وەک تورکمان و عەرەب)، نیشانەی تێگەیشتنە لەوەی کە سەقامگیری گرنگترە لە کۆنترۆڵی ڕەها. بۆ نموونە لە ناوچە جێناکۆکەکاندا دابەشکردنی دەسەڵاتی قبوڵ کردووە و پشتگیری لەو چارەسەرە کرد کە پۆستی پارێزگار (موحافیز) درا بە نوێنەرێکی تورکمان.

ستراتیژی داهاتوو: بونیادنانی ئەوەی لە بەردەستە
لەبری خەرجکردنی وزە و سامانی نەتەوەیی لە ململانێیەکی بێ کۆتایی لەسەر کەرکووک و خانەقین، ژیرانەترە کورد جەخت بکاتە سەر بەهێزکردنی ئەو ناوچانەی کە ئێستا لەژێر دەسەڵاتیدایە: هەولێر، سلێمانی و دهۆک.

بونیادنانی ژێرخانێکی ئابووریی بەهێز، سیستەمێکی پەروەردەیی مۆدێرن و ڕاکێشانی وەبەرهێنانی بیانی، دەتوانێت قەوارەیەک دروست بکات کە زۆر بەهادارتر بێت لە خاکێکی پڕ لە کێشە.

کۆتایی:
بزووتنەوەی کورد لە وەرچەرخانێکی مێژووییدایە. پێشکەوتنی ڕاستەقینە لە دروشمە توندەکانی ڕابردووەوە نایەت، بەڵکو لە توانای خۆگونجاندن و سازشکردنی ژیرانەوە دێت. دەستبەرداربوون لە هەندێک خەونی سەرداری لە پێناو داهاتوویەکی ئارام و سەقامگیر، نیشانەی تێگەیشتنی قووڵە لە "هونەری سیاسەت".

غەزەلی ژمارە ٦٥ ی شاعیر: محەممەد تەقی بەهار (مەلیکوشوعەرا).. وەرگێڕانی لە فارسییەوە شەهلا نوری

ئەم غەزەلە ڕەنگدانەوەی سەردەمی زیندانی و دوورخرانەوەی شاعیرە.

من ناڵێم لـێرە لـەم قەفەسە ئازادم کەن
قەفەسم بەرنە نێو باخ و دڵم شاد کەن

ڕادەبرێ فەسڵی گوڵ، ئەی هاودەمان دەخیلی خودا
لـە باخێ دانیشن و یادی منیش یاد کەن

عەندەلیبان مژدە بێ، گوڵی سوور هاتەوە نێو چەمەن
بۆ شاباشی قەدومی، هەموو چریکە و فەریاد کەن

یادی ئەم مەلە گرفتارە بکەن ئەی مەلان
کاتێ تەماشای گوڵ و گوڵزار و شەمشاد کەن

هەر کەسێ مەلێکی دیلی هەبوو ل□ نێو قەفەسا
بۆ باخی بەرن و بە یادی من ئازاد کەن

هێلانەی منی بێچارە گەر سووتا، با بسووتێ
بیری وێرانبوونی ماڵی سەییاد کەن

شەم گەر بە با یەک خامۆش بوو مەگرن عەجەب
یادی هەناسەی پەروانەی بەباداچوو شاد کەن

بێستوون لە ڕێمانە، نەکا لای فەرهاد
ناوی شیرین بەرن، دڵەی زاری ناشاد کەن

زوڵم و زۆرداری عومری لاوان کورت دەکەن
ئەی گەورەکانی وەتەن، شیوەن و داد کەن

گەر بە زوڵمی ئێوە ماڵی مێروویەک وێران بوو
مەحاڵە ماڵی خۆتان ئێدی ئاوا و ئاباد کەن

کونجی تاریکی زیندان گەر پشکێ بەهاری بەرکەوت
شوکرانەی ئازادی و دیاریی خوداداد کەن

خەڵاتگرانی خەڵاتی نۆبڵی منداڵان لە ساڵی ٢٠٢٦.. رەزا شوان

دوو ساڵ جارێک لە (کۆپنهاگن) ی پایتەختی دانیمارک، یان لە پایتەختی وڵاتێکی تر. بە بۆنەی یادی رۆژی لەدایکبوونی، کەڵەی نووسەری بواری وێژەی منداڵان (هانس کریستیان ئەندەرسین) کە بە (باوکی چیرۆکی ئەفسانەیی بۆ منداڵان) لە جیهاندا ناسراوە. دوو خەڵاتی بەنرخ، کە بەرزترین خەڵاتی نێودەوڵەتیین لە بواری وێژە و پەرتووکی وێنەیی بۆ منداڵان. کە بە (خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسین) یان بە (خەڵاتی نۆبڵی منداڵان) ین بە (خەڵاتی نۆبڵی بچووک) یش ناودەبرێت.

خەڵاتەکانیش بریتین لە (دوو مەدالیای زێڕ – وێنەی هانس کریستیان ئەندەرسین) یان بەسەرەوەیە، لەگەڵ (دوو بڕوانامەی دپلۆم). لە ئاهەنگێکی شایستەدا، پێشکەش دەکرێن، بە باشترین نووسەری نووسینی پەرتووک بۆ منداڵان لە جیهاندا، کە لە دوو ساڵی پێشتردا، باشترین چیرۆک یان رۆمانی بۆ منداڵان نووسیوە و لە پەرتووکێکی چاپکراودا بڵاویکرووەتەوە. دەشدرێت بە باشترین هونەرمەندی وێنەکێش لە جیهاندا، کە باشترین چیرۆکی وێنەیی یان رۆمانی وێنەیی، بە وێنەی روونکرنەوە (بۆ وشە) بۆ منداڵانی کێشاوە. کە لە ماوەی دوو ساڵی پێشووتردا، لە پەرتووکێکی چاپکراودا بڵاوی کرووەتەوە. لە هەر شوێنێکی جیهاندا بن. پەرتووکەکانیان لەلایەن رێکخراوی (فیدراسیۆنی نێودەوڵەتی بۆ پەرتووکی گەنجان) کە کورتکراوەکەی (ئی بی بی وای) یە، ئەوان لە نێوان بە دەیان پەرتووکی تازە چاپکراو بۆ منداڵان، پەرتووکەکان هەڵدەسەنگێنن و هەڵیاندەبژێرن و لەوانەیە ماوەی ساڵێکی پێبچێت. سەرجەمیش کارەکانی نووسەران و هونەرمەندە کاندیدکراوەکان، بە درێژایی ژیانیان بۆ منداڵان لەبەرچاودەگرن. تا شایەنی وەرگرتنی ئەو دوو خەڵاتە بن. ئینجا بڕیار لەسەر براوەی هەردوو خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسەن دەدەن و ناوی براوەکان لە مانگی نیسانی، دوو ساڵ جارێک رادەگەیەنن.

لە ساڵی (٢٠٠٩) وە، خەڵاتەکان بە سپۆنسەری دامەزراوەی

هونەر و پەروەردەی دورگەی نامی لە کۆریای باشوور دەدرێت. مەبەستیش لە پێشکەشکردنی ئەم خەڵاتانە، ڕێزگرتن و پێزانینە بۆ ئەو خزمەتە زۆرەی، کە هانس کریستیان ئەندەرسین – دانیمارکی، لە بواری وێژەی منداڵاندا پێشکەشی کردووە. کە تا ئەمڕۆش منداڵان لە هەموو جیهاندا، چێژێکی زۆر لە خوێندنەوەی چیرۆکە ئەفسانەییەکانی هانس وەردەگرن. بەشێکیش لە چیرۆکەکانی بە فیلمی کارتون و ئەنیمەیشن دەرهێنراون.

(خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسین) بەناوبانگترین و بەرزترین خەڵاتی نێودەوڵەتییە

لە جیهاندا، لە بواری وێژە و پەرتووکی وێنەیی بە منداڵان. بەڵام ئەم خەڵاتە پارەی لەگەڵدا نییە. بۆ یەکەم جار لە ساڵی (١٩٥٦) دا. لەلایەن (ئەنجوومەنی نێودەوڵەتی بۆ پەرتووکی گەنجان) لە سویسرا، پێشنارکرا و بڕیاریان لەسەر بەخشینی ئەم خەڵاتە دا، بە باشترین نووسەری پەرتووکی منداڵان. یەکەم نووسەری براوەی ئەم خەڵاتەش، خاتوو (ئیلیانور فارگیون) ی بەریتانییە، کە لە ساڵی (١٩٥٦) دا ئەم خەڵاتەی بەدەستهێنا. هەر لە لایەن هەمان ئەنجوومەنەوە، لە ساڵی (١٩٦٦) وە، بڕیار لەسەر بەخشینی ئەم خەڵاتە، بە باشترین هونەرمەندی وێنەکێشی پەرتووکی وێنەیی بە منداڵان لە جیهاندا درا. یەکەم هونەرمەند کە ئەم خەڵاتەی بردەوە، وێنەکێشی سویسری (ئەلویس کاریگیت)ە. لەو ساڵانەوە تا ئێستا، هەر دوو ساڵ جارێک، ئەم دوو خەڵاتە، لە یەک ڕۆژدا دەیانبەخشن، بە باشترین نووسەری وێژەی منداڵان و بە باشترین وێنەکێشی پەرتووکی وێنەیی بە منداڵان، لە هەر شوێنێکی جیهاندا بن. چونکە وێنە تەواوکەری تێکستی وێژەی منداڵانە. زۆر جاریش وێنە زیاتر لە تێکست، سەرنجی منداڵان رادەکێشێت و ئاسانتر پەیام و ئامانجی نووسینەکە بە منداڵان دەگەیەنێت.

براوەی خەڵاتی ئەمساڵ (٢٠٢٦)ی هانس کریستیان ئەندەرسین، دەدرێن بە باشترین چیرۆکنووسی چیرۆک بۆ منداڵان، چیرۆکنووسی بەناوبانگی بەریتانی (مایکل ڕۆزن) لە بواری وێژەی منداڵان و مێرمنداڵان. خەڵاتی باشترین وێنەکێشی بە پەرتووکی وێنەیی بە منداڵان، دەدرێت بە هونەرمەندی وێنەکێشی بەناوبانگی چینی (کای گاو). کە لەلایەن لیژنەی شارەزا و تایبەتی ئەنجوومەنی نێودەوڵەتی بۆ پەرتووکی گەنجان، هەڵبژێردران. کە دکتۆر (شیرین کرەدی – پسپۆری وێژەی منداڵان – لبنان)ی سەرۆکی لیژنەی دادوەری خەڵاتی هانس

کریستیان ئەندەرسینە بە ساڵی (٢٠٢٦). لە ڕۆژی دووشەممە (١٣/ نیسان/ ٢٠٢٤٦) دا، لە کاتی کردنەوەی پێشانگای خولی (٦٣) ی پەرتووکی نێودەوڵەتی بە منداڵان لە شاری بۆڵۆنیا لە ئیتالیا. کە گەورەترین پێشانگای پەرتووکی منداڵانە، زیاتریش کاریگەریی لەسەر جیهان هەیە. ئەمساڵ (١٥٠٠) دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی پەرتووکی منداڵان، لە (٩٠) دەوڵەتی جیهانەوە بەشداریان لەم پێشانگایەدا کردووە. لە کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەوانیدا، ناوی هەردوو براوەی خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسین بە ساڵی (٢٠٢٦) ڕایگەیاند. کە نووسەری بەریتانی دکتۆر (مایکل ڕۆزن) و وێنەکێشی چینی مامۆستا (کای گاو)ە.

شایەنی باسە (٧٨) نووسەر و وێنەکێشی لە (٤٤) دەوڵەتی جیهانەوە، بۆ وەرگرتنی ئەم خەڵاتە، کاندیدکرابوون. (١٢) نووسەر و وێنەکێشیشی شارەزای بواری ئەدەب و هونەری منداڵانیش، لە (١٢) دەوڵەتی جیهان، وەک ئەندامی لیژنەی دادوەری بۆ هەڵسەنگاندن و بڕیاردان لەسەر باشترین پەرتووکەکانی کاندیدە هەڵبژیراوەکان، بە سەرۆکایەتی دکتۆر (شیرین کرۆدی) سەرۆکی دەستەی دادوەری، نوێنەرەکانیان ئەندامانی ئەم لیژنەیەن. دوای لێکۆڵینەوەیەکی چڕ، لە پەرتووکە کاندیدکراوەکان، بە زۆرینەی دەنگەکانی ئەم لیژنەیە، لە لیستێکی کورتکراوەدا (٦) نووسەر و (٦) وێنەکێشیان لەو (٧٨) نووسەر و وێنەکێشانەیان هەڵبژارد. لە دواییدا لەو لیستە کورتکراوەدا، باشترین نووسەری پەرتووک و باشترین وێنەکێشی پەرتووکی وێنەیی
بۆ منداڵانیان هەڵبژارد، کە نووسەری بەریتانی (مایکل ڕۆزن) و وێنەکێشی چینی خاتوو (کای گاو)ە.

پێوەرە ستانداردەکانی هەڵسەنگاندن و هەڵبژاردنی بەرهەمەکان، بۆ کاندیدکردنی باشترینی دوو پەرتووک، بریتین لە:"کوالیتی جوانکاریی هونەری و وێژەیی، لەبەرچاوگرتنی کاری تازەگەری و ناوازە و داهێنەرانەی هەر پاڵێوراوێک، توانای بینینی دیدگای منداڵان و فراوانکردنی کۆنجکاوییەکانیان هەبێت. گرنگی بەردەوامی کارکردنی بۆ منداڵان و بۆ گەنجان هەبێت. بەخشینی خەڵاتەکە بەندە
بە تەواوی کارەکانی ئەو نووسەرە و ئەو وێنەکێشەوە لە ماوەی ژیانیاندا، کە خەڵاتەکان دەبەنەوە".

حەزدەکەین کە ئەوەش بزانن، کە ڕێکخراوی نێودەوڵەتی بە

پەرتووکی گەنجان، لە ساڵی (١٩٥٣) دا دامەزرا، کورتەی ناوەکەی (ئی بی بی وای) ە. ڕێکخراوێکی خەبەخشی سوودنەویستە. ئەندامەکانی سەر بە زۆربەی وڵاتانی جیهانن. ئامانجی ئەم ڕێکخراوە، لە بەخشینی خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسین. پشتگیری و هاندانی نووسەران و وێنەکێشانی بواری وێژە و هونەری وێنەکێشانی منداڵانە. بە پێشکەوتن و بە داهێنان لەم دوو بوارەدا، لە هەموو جیهاندا بەبێ جیاوازی.

خاتوو (شیرین کردی) سەرۆکی دەستەی دادوەری بۆ بەخشینی خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسین، بۆ ساڵی ٢٠٢٦. لە میانەی کۆنگرەی ساڵانەی ڕۆژنامەوانی (فیدراسیۆنی نێودەوڵەتی بۆ پەرتووکی گەنجان). لە ڕۆژی (١٣/ نیسان/ ٢٠٢٦) لە پێشانگای پەرتووکی منداڵان لە بۆلۆنیا لە ئیتالیا، ناوی هەردوو خەڵاتگری باشترین نووسەری پەرتووک بۆ منداڵان (مایکل ڕۆزن) ی بەریتانی و باشترین هونەرمەندی وێنەکێشی پەرتووکی وێنەیی بۆ منداڵان لە جیهاندا، خاتوو (کای گاو) ی ئاشکراکرد.

زۆر بە کورتی ئەم دوو خەڵاتگرەتان پێدەناسێنین.

مایکل ڕۆزن – باشترین نووسەری پەرتووک بۆ منداڵان:

دکتۆر مایکل ڕۆزن، نووسەر و هۆزانڤان و شانۆنووس و دەرهێنەر و ئەکتەر و ئامادەکار و پێشکەشکاری بەرنامەی تەلەفزیۆنی و ڕادیۆیی و نووسەری ستوونی سیاسی، مامۆستا و چالاکوانێکی و ئەکادیمیی ئینگلیزی. مامۆستای پسپۆری وێژەی منداڵان، لە بەشی خوێندنی پەروەردەیی لە زانکۆی گۆڵدسمیتس لە لەندەن. زیاتر لە (٢٠٠) پەرتووکی بۆ منداڵان و گەورەکان نووسیوە. کە زۆربەیان بۆ منداڵانن.

مایکل ڕۆزن لە (٧/ ئایار/ ١٩٤٦) لە هارۆ، میدلیسیکس، ئینگلتەرا، لەدایک بووە.

لە پێشا لە کۆلێژی پزیشکی دەستی بە خوێندن کرد. دوایی وازی لە پزیشکی هێنا. رووی لە خوێندنی وێژەی ئینگلیزی کرد. لە کۆلێژی وادهام لە زانکۆی ئۆکسفۆرد، لە ساڵی (١٩٦٩) دەرچوو و بڕوانامەی بەکالۆریۆسی وەرگرت. لە ساڵی (١٩٩٤) دا بڕوانامەی ماستەری لە زانکۆی ریدنگ وەرگرت. لە ساڵی (١٩٩٧) دا، دکتۆرای لە باکووری لەندەن بەدەستهێنا. لە ساڵانی نەوەدەکان بۆ دواوە، لە زانکۆ جیاوازەکاندا، وانەبێژی وێژەی منداڵان بووە. مایکل ڕۆزنی، لە ساڵانی (٢٠٠٠ – تا – ٢٠٠٧) وەک باڵیۆزی بەریتانیا، بۆ وێژەی منداڵان کاری کردووە.

رۆزن، لە حەفتاکانی سەدەی رابردووە دەستی بە چاپکردنی پەرتووکەکانی کردووە. لە ساڵی (١٩٧٤) دا، یەکەمین پەرتووکی هۆنراوەی بۆ منداڵان چاپکرد، بە ناوی (گرنگی بە کاروبای تایبەتی خۆت بدە). کەمێکیش هۆنراوەی کۆمیدی بۆ منداڵان نووسی و چاپی کردوون. لەوانە: (بە حەزناکەیت بزانیت؟، تۆ پێم بڵێی، دەی با خێرا لێرە دەبچین). رۆزنی هەردەم هەوڵی داهێنان و تازەگەریی لە وێژەی منداڵان داوە.

کەمێک هۆنراوەی ئاسان و کورتی بۆ منداڵانی زۆر بچووک هۆنیوەتەوە.

پەروەردەکار (مۆراک ستایلەر) دەڵێت:"رۆزنی یەکێکە لە پێشەنگەکانی ئەو نەوە هۆنراوەنووسانەی کە ئیلهامیان لە ئەزموونەکانی منداڵیی خۆیان وەرگرتوون و راستییەکان وەک خۆیان دەگێڕنەوە".

دیارترین بەرهەمەکانی مایکل رۆزنی، بریتین لە (ئێمە بۆ گەشتێکی ڕاوکردنی ورچ دەڕۆین ــ ١٩٨٩) و (پەرتووکی خەمناک ــ ٢٠٠٤). (خەڵاتی پێن) ی ساڵی (٢٠٢٣) ی بەدەستهێناوە، کە لەلایەن ڕێکخراوی پێن ئینگلیزییەوە پێشکەشیان دەکرد، وەک ڕێزلێنانێک بۆ کارە بوێرەکانی ژیانی سەرەتایی و پەروەردە.

رۆزنی پەیوەندی بە پرۆگرامی ڕاهێنانی دەرچووانی بی بی سی کرد. لە ساڵانی حەفتاکاندا، ئامادەکار و پێشکەشکاری زنجیرەیەک بوو لە کەناڵی تەلەفزیۆنی قوتابخانەکانی بی بی سی بە ناوی "والروس" (بنووسە، فێربە، بخوێنەوە، تێبگە، قسە بکە).

مایکل رۆزن، بە درێژایی ژیانی چەندین خەڵاتی بەدەستهێناوە، بەرزترینیان ئەم خەڵاتەیە (خەڵاتی هانس کریستیان ئەندەرسین ـ ٢٠٢٦) کە بریتییە لە مەدالیایەکی زێڕ و لە (بڕوانامەی دپلۆم) ی ڕێزلێنان، وەک باشترین نووسەری پەرتووکی منداڵان لە جیهاندا کە لە ماوەی دوو ساڵی رابردوودا چاپیکردووە و بۆ یەکەم جار بڵاوکراوەتەوە. خەڵاتەکەش لەلایەن (ئەنجوومەنی نێودەوڵەتی بۆ پەرتووکی گەنجان) لە ئاهەنگێکی شایستەدا پێشکەش دەکرێت.

کای گاو باشترین وێنەکێشی پەرتووکی وێنەیی بۆ منداڵان:

هونەرمەندی وێنەکێشی چینی خاتوو (کای گاو) وەک باشترین هونەرمەندی وێنەکێشی پەرتووکی منداڵان لە جیهاندا، کە لە ماوەی دوو ساڵی رابردوودا، باشترین پەرتووکی وێنەیی بۆ منداڵانی وێنەکێشاوە و چاپیکردووە و بڵاویکردووەتەوە؛ خەڵاتی ئەمساڵی (هانس کریستیان ئەندەرسین)ی بەدەستهێنا. کای یەکەم

هونەرمەندی چینییە و یەکەم ژنی چینیشە، کە ئەم خەڵاتە بەناوبانگە وەربگرێت.

هونەرمەند کای گاو لە ساڵی (١٩٤٦) دا، لە شاری چانگشا لەدایک بووە. لە ساڵانی حەفتاکانی سەدەی رابردووە، کاری وێنەکێشانی پەرتووکی وێنەیی و چاپکردنیان بۆ منداڵان کردوون. ئەندامی کۆمەڵەی هونەرمەندانی چینییە. هەندێک لە هونەرمەندانی چین، کای بە "پێشڕەوی پەرتووکی وێنەیی ڕەسەنی چینی" ناودەبەن. لە ساڵانی نەوەدەکاندا، هەشتا چەمکی "پەرتووکی وێنەیی" باو نەبوو. کاو یەکەم هونەرمەندی وێنەکێشی چینییە کە بە چیرۆکی منداڵان، پەرتووکی وێنەیی دروستکرد. کارەکانی زیندوویی و شێوازی ڕەسەنی کولتووری چینی بەرجەستەدەکەن. لە ساڵی (١٩٨٠) دا، یەکەم پەرتووکی وێنەیی بە ناوی (باخچەی جوانەکەوە) چاپکرد و بڵاویکردووە. پشتیوانییەکی گەرمی لێکرا. کای لە ساڵی (١٩٩٣) دا، خەڵاتی سێوی زێڕینی لە چواردەهەمین پێشانگای نێودەوڵەتیی پەرتووکی منداڵانی براتیسلاڤا، بۆ بەرهەمێکی بە ناوی "باو ئەر". ئەم خەڵاتەی بەدەستهێنا. کای بووە یەکەم هونەرمەندی چینی، کە ئەم خەڵاتە نێودەوڵەتییە بەدەستبهێنێت. لە دەیەکانی دواتردا دەیان پەرتووکی وێنەیی کلاسیکی دروستکرد، لەوانە "چیرۆکی لەدایکبوون"، چیرۆکی " شاری ئاگر ١٩٣٨" و " پەرتووکێکی کورت بۆ " فێربوون لە شکستەکانی ئەوانی دیکە"، "زەوی گوڵی قەخ" یەکێکە لەو پەرتووکە زۆر بەناوبانگەکانی، کە سێ ساڵ بۆ وێنەکێشانی ئەم پەرتووکەوە سەرقاڵ بوو. " چیرۆکە جوانەکانی چین"، " باوە مانگ ـ ٢٠١٥" چەندین کاری تری، کە بە شێوازێکی لەهاتووی نیشتمانی ڕەسەندا کێشاونی. ئەم بەرهەمانەی کای گاو ناوبانگێکی فراوانی ناوخۆیی و جیهانییان بەدەستهێناون.

کای بۆ ماوەی چەند ساڵێک لە قوتابخانەی بنەڕەتی گوندەکەدا مامۆستا بوو. دەبوو ڕۆژانە ئەرکەکانی ماڵەوە راست بکاتەوە و چاودێریی منداڵەکانی بکات، دواتر خۆی بۆ کاری جۆراوجۆری کشتوکاڵییەوە سەرقاڵ بکات. تەنها ڕۆژانی یەکشەمووان، مەشقی وێنەکێشانی دەکرد. کای وەک هونەرمەندێک هەرگیز نەچووەتە قوتابخانەی هونەری. لەبەر ئەوەی دەرفەتی خوێندنی لە زانکۆدا نەبووە. بۆیە خوولیای نیگارکێشان بووە.

کاو بە وێنەکێشانی پەرتووکە وێنەییەکانی، ئیلهام لە ئەزموونەکانی منداڵیی خۆی و لە بەسەرهات و یادەوەرییە

شیرین و تاڵەکانی ژیانی وەردەگرێت و بە نەوەکانی داهاتوو دەیانگوازێتەوە. کای تا ئێستا بە قووەی پابەندە، بە پەرەپێدان بە وێنەکێشانی پەرتووکی وێنەیی منداڵان لە چین.
کای گای لە تەمەنی ٣٦ ساڵیدا، پەیوەندیی بە دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی هونەری منداڵانی شاری (هۆنان) ەوە کرد. کای پێیوایە منداڵان توانای ئەوەیان هەیە، بە روونی جیاوازی بکەن، لە نێوان ئەو کەسانەی خۆشیان دەوێت و ئەوانەی خۆشیان ناوێت.

کای گاو، زیاتر لە (٤٠) پەرتووکی وێنەکێشاون و چاپیکردوون و بڵاویکردوونەتەوە. کای بڕوای تەوای بە ژیان و بە خۆڕاگری هەیە.
بە کورتی، کارەکانی هونەرمەند کای گاو، کوالیتییەکی هونەری ناوازە و زمانێکی بینراوی ناوازە و قووەی سۆزداری نیشان دەدەن. کە ئاسۆی هونەری وێنەکێشانی پەرتووکی منداڵان فراوانتر دەکەن.
لە ئاهەنگێکی شایستە ــ هەشتا کات و شوێنی دیاری نەکراون ــ خەڵاتەکانیان وەردەگرن.

(*) بۆ ئەم نووسینەم، چەندین سایتی ئینگلیزیم بەسەرکردووەتەوە.
دوبەی: ٢٠٢٦